Հակոբ Պարոնյան

Մեծապատիվ մուրացկանները

Թ

Աբիսողոմ աղան բերանը քիչ մը բան դնելու համար վար իջավ, բայց երբ տեսավ, որ քանի մը հոգիներ նոր եկած էին զինքը տեսնելու, անոնց ձեռքեն խալսելու համար տունեն դուրս ելավ . եթե այսպես չըներ և ամեն այցելություններն ընդունելու ըլլար, ժամանակ պիտի չունենար ոչ ուտելու, ոչ քնանալու և ոչ արթննալու:

Աբիսողոմ աղան դեռ Պոլիս չեկած՝ իմացած էր, թե Բերա գաղիական ճաշարան մը կար և երևելի մարդերը հոն կերթային ճաշելու . ուստի տունեն դուրս ելնելուն պես միտքը դրավ հիշյալ ճաշարանն երթալու:

Հազիվ թե քանի մի քայլ առավ, հիսուն տարեկան նիհար և պատռտած հագուստներով մեկը դեմն ելավ:

Կարծեմ Աբիսողոմ աղա հրամանքնիդ եք:

Այո՛, ես եմ:

Քանի մի վարկյան ձեզի հետ տեսնվիլ կը փափագեի:

Է:

Նոր եղանակով, նոր դասագիրքեր հանած եմ, անոնցմե հարյուրի չափ ձեզի տալ կուզեի . ներեցեք համարձակությանս, ի՞նչ ընենք, այս համարձակությունը

մեզի տվողն ազգն է, որ չքաջալերեր յուր դասատուներն և թող կուտա, որ անոնք խեղճ վիճակի մեջ ապրին: Ա՛հ, եթե այսօր դասագիրքերը չկարենամ քշել, տպարանապետը բանտը պիտի դնե զիս . դեռ տպագրության և թուղթի ծախքը վճարած չեմ իրեն, և ամեն օր կսպառնա ինծի:

Դասագիրքն ի՞նչ պիտի ընեմ ես:

Ձեր բարեկամներուն կուտաք . կաղաչեմ, խնդիրքս մի մերժեր . վեցական դահեկանեն վեց հարյուր դահեկան կընե, և այդ գումարն ալ ձեզի համար մեծ բան մը չէ:

Գաղիական ճաշարանն ո՞ր կողմեն կերթցվի:

Ասկից կերթցվի, սիրով կառաջնորդեմ ձեզի հոն: Շնորհակալ կըլլամ:

Կը քալենք և կը խոսինք: Դասատուներն ազգին ծառաները համարված են և ամենուն երեսեն ինկած, մինչդեռ անոնք ազգին տերերն են: Ազգ մը անոնցմով առաջ կերթա . բայց ի՞նչ օգուտ, մեր մեջ քաջալերություն չկա: Դասատու մը այսօր դպրոցի մը պաշտոնի կը կոչվի և քանի մ՝ օրեն կը ճանփվի, վասնզի հոգաբարձուներեն մեկուն գետնեն բարև չէ տվեր: Եթե քանի մը ամիս պաշտոն վարե և ամսական ուզե . կը վռնտվի՝ ամսական ուզած ըլլալուն համար, և միշտ սա խոսքերը կը լսե . «Ազգին ստակովը կապրիք, ազգին վրա բեռ եղած եք . գացե՛ք, կորսվեցե՛ք»: Ա՛հ, Աբիսողոմ աղա, չեք գիտեր, թե ինչ կը քաշեն Պոլսո դասատուները . խեղճության գենիթը բարձրացած են . չեմ կարծեր, որ ասոնք իմանալեն ետքը դասագիրքերես հարյուր օրինակ չառնեք:

Այդ ճաշարանն ասկից շատ հեռո՞ւ է:

Չէ, մոտեցանք: Միայն դասատուները չեն, որ այս վիճակի մեջ են . խմբագիրները, հեղինակները, տպարանապետները, գրավաճառներն, վերջապես անոնք, որ գիրքով կզբաղին, թշվառությամբ կը զբաղին: Հառաջիմություն կը պոռանք և ետ ետ կերթանք, լույս կը պոռանք և դեպի խավար կերթանք, աջ կը կոչենք և դեպի ձախ կերթանք, ապագա կըսենք և դեպի անցյալը կը վազենք: Ո՛հ, մեծ մեծ խոսքեր, իսկ մեծ գո՞րծ . . .

Ո՛հ, մեծագործություն . . .

Ո՛հ, մեծախոսություն . . .

Կերակուրներն ի՞նչպես են այն ճաշարանին:

Աղեկ են: Հարյուր դասագիրքը տունը դրկե՞մ, թե . . .

Պատասխանը քանի մ՝ օրեն կուտամ . . .

Երկու բանակիցներն խոսելով հասան ճաշարանին առջև:

Հրամմեցե՛ք, մտե՛ք, Աբիսողոմ աղա:

Աբիսողոմ աղա կը մտնե ճաշարան և չորս կողմը հայելիներե ուրիշ բան չտեսնելով՝

Մխալ եկանք, կըսե, հոս հայելի կը ծախեն:

Չէ, չէ:

Երկու, բարեկամներն կը նստին սեղանի մ՝ առջև:

Մանչուկը կը բերե կերակուրներու ցուցակը:

Աբիսողոմ աղա թուղթը կառնե, վրան կը նայի, կը դարձունե, ետևի կողքմն ալ կը նայի և սեղանին վրա կը դնե:

Ի՞նչ պիտի ուտեք, կը հարցունե դասատուն:

Միսով կերակուրը կուտեմ ես: Դասատուն մանչուկը կը կանչե և կերակուր կապսպրե թե՛ Աբիսողոմ աղային համար և թե՛ իրեն համար:

Ահա այսպես, Աբիսողոմ աղա, դասատուներուն այս վիճակը լսելով չե՞ս ցավիր:

Չցավիլն ալ խո՞սք է:

Կը վայլե՞ ազգի մը այսպես մուրացկանի պես ապրեցնել յուր վարժապետները:

Չվայլեր:

Եթե կուզեք, գիրքերս այս գիշեր տունը ձգեմ:

Հիմակու հիմա թո՛ղ մնա, ուրիշ օր մը խոսինք ասոր վրա:

Մանչուկը կերակուրները կը բերե . Աբիսողոմ աղան երեսը խաչակնքելով՝ երկու պատառ կընե և կը կլլե իրեն բերված խորոված միսը . ետքը բարեկամին դառնալով կըսե .

Կտոր մը միսով մա՞ղդ կը կշտանա . զրուցե՛ սա անպիտանին, որ քիչ շատկեկ բերե:

Մանչուկը կը կանչվի, և բիլավ կապսպրվի:

Այս միջոցին միջահասակ և գիրուկ երիտասարդ մը կը մտնե ճաշարան՝ ի ձեռին ունենալով ծրար մը և ուղղակի Աբիսողոմ աղային առջև կուգա:

Կարծեմ, կըսե, Աբիսողոմ աղան տեսնելու պատիվը կը վայելեմ:

Աբիսողոմ աղա բան մը չհասկնալով նոր եկողին երեսը կը նայի անբարբառ: Քովի բարեկամն ալ ձայն չհաներ:

Կարծեմ, կը կրկնե, այն մեծ մարդուն առջև գտնվելու բարեբախտությունն ունիմ, որ մայրաքաղաքս եկած է մեկենաս անվանվելու համար:

Աբիսողոմ աղան, որ այս ձևերուն տեղյակ չէր, գդալը կառնե և կսկսի ուտել բիլավն, զոր նոր բերած էր մանչուկը: Սեղանակիցն ալ նոր գրագետի մը գալն իր գործույն արգելք համարելով՝ չուզեր անոր պատասխանել:

Կարծեմ, կ՝ երեքկնե, այդ ազնիվ անձին քովը գտնվելու բախտը կը վայելեմ, որուն անունը քանի մը օր առաջ լրագրի մը մեջ կարդացի:

Աբիսողոմ աղան, որ բիլավով կզբաղեր, դարձյալ պատասխան չտար, և նոր եկողը կստիպվի պարզել յուր խոսքն ըսելով.

Աբիսողոմ աղան հրամանքնիդ եք կարծեմ:

Այո՛, ես եմ:

Նոր եկողն աթոռ մը կառնե և կը նստի:

Մանչուկը կուգա հարցնելու վերջեն եկողին, թե ի՞նչ կուզե ուտել:

Եղի մեջ հավկիթ, կը պատասխանե՝ ձեռքի ծրարը քովի աթոռին վրա դնելով: Աբիսողոմ աղան բիլավն ալ կը հատցունե և կասկարայի ձուկ կապսպրե:

Էհ, Աբիսողոմ աղա, կըսե նորեկը, մեծ պատիվ, մեծ բախտ կը համարեմ ինձի ձեզի պես բաբեսիրտ անձի մը սեղանակից գտնվիլս: Ծառադ՝ ազգային գրագետներուն ամենեն ետինն եմ, գրեթե քիչ մ՚ ալ բանաստեղծ եմ . քանի մը ողբերգություն գրած եմ և կուզեմ . որ անոնց յուրաքանչյուրեն քսանական օրինակ ձեզի նվեր ընեմ . . .

Օ՜օօ, Աբիսողոմ աղա, կըսե երրորդ մը խնդում երեսով Աբիսողոմ աղային մոտենալավ, բարի եկած եք:

Բարի տեսանք:

Ես ազգային փաստաբաններեն եմ և ձեր գալն լսելով փութացի իմ խոնարհ հարգանքներս ձեզի մատուցանել և միանգամայն հայտնել, թե ձեր դատերն ինձի հանձնեք:

Ես դատ չունիմ:

Եթե դատ չունիք, ինչո՞ւ ուրեմն եկաք հոս:

Ուրիշ գործի մը համար:

Անկարելի է, որ ձեզի պես մարդ մը դատ չունենա . ոչ միայն անկարելի է, այլ անպատվություն ալ է . ձեզի պես մեկը հարյուրներով դատեր ունենալու է, և ձեր շնորհիվ քանի մը փաստաբաններ ապրելու են: Եթե դուք դատ չունենաք անգին աղքա՞տը պիտի ունենա:

Մեկու մը հետ դատ չունիմ:

Զարմանալի բան . մեկու մը դեմ դատ բանալու ալ միտք չունի՞ք:

Բնավ, դատ բանալու պատճառ մը չունիմ:

Դատ բանալու համար անպատճա՞ռ պատճառ մը ունենալու է . մեկու մը դեմ դատ կը բանաք, կը լմննա կերթա:

Է, ի՞նչ կը շահիմ:

Դուն չես շահիր, բայց փաստաբանը կը շահի . քեզի համար աղոթք կընե: Մեծ մարդերն հիմա այնպես կընեն . փաստաբաններն ապրեցնելու համար՝ իրենց դեմն ելնողներուն դեմ պատվո դատ կը բանան:

Ես անանկ խայտառակություններ չեմ սիրեր:

Ես կատակ ըրի, Աբիսողոմ աղա . բայց կատակը մեկդի դնենք և լրջորեն խոսինք, ըսավ փաստաբանը ծանր կերպարանք մ՝ առնելով . լսեցի, որ շոգենավուն մեջ մեկու մը հետ քիչ մը առեր, տվեր եք, և այն մեկը ձեր պատվույն դեմ ծանր խոսքեր ըրեր է:

Ամենևին:

Թե դուք ալ անոր քանի մը խոսք ըրեր եք . . .

Բնավ: Թե վերջը ծեծկվուքի ելեր եք . . .

Անանկ բան մը բնավ եղած չէ:

Թե դուք անոր գլխուն զարկեր եք . . .

Սուտ է:

Թե անիկա ալ ձեզի ապտակ մը տվեր է . . .

Բոլորովին սուտ:

Թե երրորդ մը մեջ մտեր է . . .

Երկրորդ չկա, որ երրորդ ըլլա:

Թե քու թևեդ քաշեր է . . .

Սխալ:

Թե անոր ալ ձեռքը բռներ է . . .

Սուտ:

Թե ասանկով զձեզ բաժներ է:

Բնավ տեղ չկա:

Թե դուք այս բաժանումեն զոհ չըլլալով՝ դատ բանալ ուզեր եք:

Որչա՜փ սուտ:

Թե վարպետ փաստաբան մը փնտրեր եք . . .

Ամենն ալ սուտ:

Թե զիս կանչել տալ ուզեր եք . . .

Ամենևին:

Որպեսզի ձեր դատը պաշտպանեմ . և ես ալ ասոր համար եկա:

Ատանկ բան մը չկա:

Այս խոսակցության միջոցին երկու երեք հոգի ևս կուգան՝ ամենն ալ Աբիսողոմ աղային կամ գիրք նվիրելու կամ լրագրի մը բաժանորդ գրելու դիտավորությամբ, և ամենը պատվական ճաշ մ՝ ալ կընեն իրենց առաջարկությունները ներկայացնելով:

Աբիսողոմ աղան հազար անեծք կարդալով ճաշարանն եկած ըլլալուն վրա՝ մանչուկը կը կանչե և հաշիվը կուզե:

Մանչուկն անմիջապես կը բերե հաշիվն, որու գումարն էր քառասուն ֆրանք, զոր տաճկերեն դրամի կը թարգմանեն և կըսեն Աբիսողոմ աղային հայրուր յոթանասուն և վեց դահեկան:

Հարյուր յոթանասուն և վեց դահեկա՜ն . . . ես այնչափ բան չկերա:

Այո՛, դուք չկերաք, բայց ձեզի եկող հյուրերն ալ կերան, ըսավ փաստաբանն, որու կը վերաբերեր այս դատին պաշտպանությունը:

Իրավ որ մեծ պզտիկություն եղավ, որ Աբիսողոմ աղան վճարե մեր ճաշը, ըսավ մին: Այո, ես շատ ամոթով մնացի, մեր պարտականությունն էր անոր կերակուր հրամցնելն, կրկնեց երկրորդ մը:

Ներեցեք մեր անքաղաքավարությանն, ըսավ չորրորդ մը, ուրիշ անգամ մենք ձեզի կը հրավիրենք ճաշի:

Աբիսողոմ աղան առանց պատասխանելու՝ ստակները համրեց և ճաշարանեն դուրս նետեց ինքզինքը՝ որոշելով, որ մեյ մ՝ ալ ճաշարան չմտնե: